Těžká újma v příčinné souvislosti se vzetím do vazby zaslouží důstojnou náhradu újmy. Případ se proto vrací před obecné soudy

23.1.2024 - | Ústavní soud ČR

Stěžovatel se domáhá odškodnění za újmu vzniklou v důsledku výkonu vazby. V minulosti byl stíhán pro zvlášť závažný zločin zpronevěry. Okresní soud jej vzal do vazby, státní zastupitelství poté dalo příkaz k jeho propuštění a nakonec byl stěžovatel zproštěn obžaloby. Dne 3. 6. 2015 podal stěžovatel žalobu na zaplacení částky 5 000 000 Kč s příslušenstvím, kterou se domáhal odškodnění za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Podle stěžovatele mu v důsledku vazby vznikly vážné zdravotní problémy včetně posttraumatické stresové poruchy. K tomu jako důkaz doložil i posudek o invaliditě, na základě kterého mu byl přiznán invalidní důchod III. stupně se 70% mírou poklesu pracovní schopnosti.

Obvodní soud nejprve odškodňovací žalobu zamítl. Městský soud k odvolání stěžovatele rozsudek obvodního soudu zrušil. Následně probíhal dlouhá léta soudní „ping-pong“, v jehož průběhu soud povolil rozšíření žaloby tak, že předmětem řízení je nadále částka 1 000 000 Kč na odškodnění bolesti a 15 000 000 Kč za ztížení společenského uplatnění. V průběhu řízení byl také zpracován znalecký posudek k posouzení duševního zdraví stěžovatele i za účelem určení výše odškodného. Právě na základě těchto a dalších důkazů byl vydán rozsudek obvodního soudu, kterým bylo žalobě stěžovatele vyhověno co do částky 564 000 Kč, ve zbývající části byla žaloba zamítnuta. Proti tomuto rozhodnutí podal stěžovatel odvolání. Městský soud však veškeré závěry obvodního soudu potvrdil a vyhověl žalobě do částky 448 080 Kč. Dovolání stěžovatele Nejvyšší soud odmítl.
První senát Ústavního soudu (soudce zpravodaj Jan Wintr) ústavní stížnosti vyhověl a zrušil rozsudek městského soudu i usnesení Nejvyššího soudu. Tato rozhodnutí porušila právo stěžovatele na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí podle čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Podle Ústavního soudu musí výše odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění co nejvíce odpovídat okolnostem konkrétní věci a skutečným následkům, které poškozený utrpěl. To vyplývá z ústavního principu tzv. plné náhrady újmy zaručeného Listinou. Soudy musejí dbát principu plného odškodnění, ať už aplikují současnou úpravu „nového“ občanského zákoníku nebo předešlou úpravu. Pochopitelně mohou nastat situace, kdy je uvedení do původního stavu po zásahu do tělesné a duševní integrity nemožné (či možné jen s neúměrnými obtížemi). V takových případech je naprosto klíčové poskytnout jednotlivci alespoň takové odškodnění, které mu pomůže vést v rámci možností důstojnější život.

Přiznání invalidního důchodu třetího stupně v důsledku posttraumatické stresové poruchy (vzniklé v příčinné souvislosti s výkonem vazby) je naprosto výjimečné, jak konstatoval znalecký posudek i samy obecné soudy. V průběhu řízení vyšlo najevo, že se stěžovatel v důsledku vazby začal bát lidí, má stavy úzkosti, deprese, prožívá nechutenství, bolesti žaludku, stal se nesoběstačným. Obtíže, které se u stěžovatele po výkonu vazby rozvinuly, i podle Ústavního soudu život stěžovatele převrátily naruby, a to ve velmi mladém věku kolem 25 let. Do výsledné částky odškodnění se však tyto okolnosti nepromítly. Její výše v tomto případě neodpovídá dopadu na stěžovatelův život.

Ústavní soud zdůraznil, že institut vazby je sice nedílnou součástí systému trestního práva, a to včetně případů, kdy vazebně stíhaná osoba nakonec nebude odsouzena. Avšak nelze připustit, aby

odškodnění v takových situacích bylo zcela nedostatečné. Částka ve výši 448 080 Kč důstojným odškodněním, vzhledem ke zcela raritním okolnostem na straně stěžovatele, není.

Obecné soudy na případ stěžovatele aplikovaly již zrušenou vyhlášku Ministerstva zdravotnictví o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, jelikož se na případ stěžovatele podle obecných soudů vztahovala s ohledem na přechodná ustanovení občanského zákoníku. Tato stará právní neumožňovala zohlednit specifické okolnosti případu natolik, jako je to možné za účinnosti „nového“ občanského zákoníku. I tak však obecné soudy měly vícero možností, jak postupovat, aby stěžovateli přiznaly důstojné odškodnění. Ústavní soud tyto možnosti v nálezu také naznačuje.

Složitý právní výklad konstrukce náhrady újmy, kterou provedly obecné soudy i Ústavní soud, může na stěžovatele působit necitelně či odosobněně. Ústavní soud proto své úvahy doplnil o přání, aby se stav stěžovatele již nadále jen zlepšoval.

V navazujícím řízení musí být o odškodnění stěžovatele rozhodnuto tak, aby výsledná částka vyhovovala ústavnímu principu plné náhrady újmy, tedy aby skutečně odrážela újmu, která stěžovateli byla způsobena.

http://www.usoud.cz/aktualne/tezka-ujma-v-pricinne-souvislosti-se-vzetim-do-vazby-zaslouzi-dustojnou-nahradu-ujmy-pripad-se-proto-vraci-pred-obecne-soudy